

היסטוריה

בעיתון "הארץ" יום שישי, 1.4.11, ציטט קובי בן-שמחון בכתבתו "סיור מודרך בנפתולי ההטיות הפוליטיות באוניברסיטאות" את פרופ' ישראל ברטל, מהחוג לתולדות עם ישראל באוניברסיטה העברית:

"תרשום", מבקש פרופ' ישראל ברטל: "עוד לפני שאנחנו מתחילים לדבר, השיחה בינינו מתחילה בהטיה... הרעיון שפתאום נודע שיש היסטוריות ונקודות מבט שונות, הוא מצחיק. פירוש המילה היוונית 'היסטוריה' הוא סיפור. כבר לפני אלפיים שנה הבינו שהיסטוריה תלויה בהקשר, בכותב אותה, שסיפורים מתחרים אחד בשני. זה לא רעיון פוסט-מודרניסטי שמספר ההיסטוריות הוא כמספר ההיסטוריונים. זה אפילו בנאלי. רק פוליטיקאים ואנשים בעלי השקפת עולם קיצונית וטוטליטרית עדיין חושבים שיש היסטוריה אחת."

פירוש המילה "היסטוריה", המופיעה לראשונה בחיבורו של ההיסטוריון היווני הרודוטוס (בערך 424-480 לפסה"ג), איננו "סיפור". ייתכן שפרופ' ברטל בלבד את המילה היוונית עם המילה הצרפתית *histoire*, המשמשת הן בהוראת "היסטוריה" והן בהוראת "סיפור" – ואכן היסטוריונים בני זמננו אוהבים להביא את הדוגמה הלשונית הזאת להדגמת הרעיון שאין היסטוריה אחת, אלא סיפורים (לגיטימיים) רבים.

הרודוטוס השתמש במילה בהוראה מיוחדת והציב אותה כמילת מפתח במשפט הראשון של חיבורו. "היסטוריה", בשביל הרודוטוס ובשביל הבאים אחריו, היא "מחקר": הבדיקה שעושה היסטוריון בהתחקות אחר אירועי העבר, חיפוש מקורות מידע, הצלבתם, ולבסוף – תוצאות המחקר הזה. דרכו של הרודוטוס לגילוי אירועי העבר לא הייתה קלה, ולא רק מפני שלא פותחו עדיין כלי מחקר שיטתיים. רוב עדי הראיה לאירועים שתיאר כבר לא היו בין החיים; המקורות הכתובים לא היו רבים, ורובם נשענו על מסורות מיתיות או משפחתיות; והסיפורים שאסף במקומות השונים שבהם ביקר סתרו, פעמים רבות, זה את זה או נראו דמיוניים. לכן קבע הרודוטוס לעצמו את הכלל ולפיו חייב הוא לספר מה שסופר לו, אך אין הוא חייב להאמין בכל דבר (ספר 7, פרק 152).

זוהי הסיבה מדוע חיבורו של הרודוטוס יכול להיראות כספר מסעות או כקובץ אגדות, ואכן אריסטו כינה אותו "מיתולוגוס", מספר סיפורים. אבל

כשהרודוטוס היה בטוח במידע שמצא, ובדעה שגיבש, לא היסס לגלות אותה.

המילה "היסטוריה" כלל לא מופיעה בחיבורו של תוקידידס, "יורשו" של הרודוטוס. יתרה מזאת, האמת ההיסטורית בחיבורו היא אחת בלבד, ואין הקורא יכול לדעת מה היו הדעות או המסורות האחרות. גם פוליביוס לא הותיר מקום לספק: היסטוריה בחיבורו (שעתה כבר מובנה קרוב לזה של ימינו, כלומר לא המחקר אלא תוצאתו: התולדות של מקום או עם כפי שההיסטוריון סבור שהיו) היא אחת.